

Arkivnr: 2014/18419-2
Saksbehandlar: Else-Marie Brobakke Aarø

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Opplærings- og helseutvalet		21.10.2014
Kultur- og ressursutvalet		21.10.2014

Innspel til Helse- og omsorgsdepartementet om ny folkehelsemelding 2015

Samandrag

Hordaland fylkeskommune er invitert til å gje innspel til det pågåande arbeidet med ny folkehelsemelding som skal leggjast fram våren 2015. I brev frå Helse- og omsorgsdepartementet ber Regjeringa om tilbakemelding på korleis folkehelsepolitikken kan fornyast på tvers av sektorane gjennom innsats sentralt og lokalt, gjennom frivillig sektor, gjennom næringslivet og i arbeidslivet.

Fylkesrådmannen ser det som positivt at Regjeringa, gjennom å arbeide fram ei ny folkehelsemelding, tek eit eigarskap for utvikling av folkehelseområdet. Regjeringa vil særleg løfte fram innsatsområda: Psykisk helse i folkehelsearbeidet, aktive eldre og tilrettelegging for ein helsevenleg livsstil. I tillegg skal førebyggjande arbeid mot barn og unge skal vere prioritert.

Fylkesrådmannen ser også at andre innsatsområder bør løftast fram. Arbeidet med barn og unge bør prioriterast høgt, innsatsen her må rettast inn mot både det førebyggjande og det helsefremjande arbeidet. Redusere sosiale helseskilnader, samt målretta satsing på god nærmiljøutvikling og universell utforming bør også vere innsatsområder. Vidare meiner Fylkesrådmannen at ei ny folkehelsemelding bør ta tydelege grep for sikre gode rammer for det tverrsektorielle arbeidet både i kommunane og regionalt, gjerne gjennom for nye former av partnerskap, samt sikre innovasjon gjennom kunnskapsbygging.

Forslag til innstilling

1. Hordaland fylkeskommune viser til fylkeskommunen sin Regionale plan for folkehelse.
2. Hordaland fylkeskommune ber Helse- og omsorgsdepartementet merke seg vedteke sakdokument og utgreiing i sitt vidare arbeid med ny stortingsmelding om folkehelse.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 06.10.2014

Bakgrunn for saka

Solberg regjeringa skal legge fram ny folkehelsemelding våren 2015. Nye folkehelsemeldingar skal deretter utarbeidast kvar fjerde år. I samband med arbeidet med den nye meldinga har Helse- og omsorgsdepartementet i brev av 25. 06.14 gjort greie for arbeidet med ny folkehelsemelding.

Folkehelseinstituttet har lagt fram eit kunnskapsgrunnlag gjennom «*Folkehelse rapporten 2014*».

<http://www.fhi.no/publikasjoner-og-haandboker/folkehelse rapporten/for-pressen>

Helsedirektoratet har gjennom rapport IS-2203 «*Samfunnsutvikling for god folkehelse*» gått gjennom status for folkehelsearbeidet og kjem med råd for vidareutvikling av folkehelsearbeidet i Noreg.

<http://helsedirektoratet.no/Om/nyheter/Documents/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf>

Det er også oppretta eiga nettside for arbeidet med den nye folkehelsemeldinga:

<http://folkehelsemelding.regjeringen.no>

Rammer og fakta

Regjeringa melder i saksutgreiinga at meldinga skal vise ei brei satsing på folkehelse og at det førebyggjande helsearbeidet skal styrkjast. I arbeidet med meldinga vil Regjeringa særleg løfte fram tre innsatsområder: ***Psykisk helse i folkehelsearbeidet, aktive eldre og tilrettelegging for ein helsevenleg livsstil***. I tillegg går det fram at ***førebyggjande arbeid mot barn og unge*** skal vere prioritert.

Regjeringa ber om tilbakemelding på korleis folkehelsepolitikken kan fornyast på tvers av sektorane gjennom innsats sentralt og lokalt, gjennom frivillig sektor, næringslivet og i arbeidslivet.

Regjeringa ønskjer også innspel på korleis folkehelsearbeidet kan utviklast vidare.

Dei nasjonale måla for folkehelsearbeidet frå Meld. St. 34 (2012-2014) «God helse – felles ansvar» er:

- *At Noreg skal vere blant dei tre landa i verda med høgast levealder*
- *At befolkninga skal oppleve fleire leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale skilnader*
- *At vi skal skape et samfunn som fremjar helse i heile befolkninga*

Fylkesrådmannen si vurdering

Folkehelsearbeidet har utvikla seg mykje dei siste åra og skal i dag bidra til ei samfunnsutvikling for å sikre eit berekraftig samfunn, fremje folkehelse og motverke sosiale helseskilnader. Folkehelse er lagt inn som premiss i Plan- og bygningslova. Folkehelselova frå 2012 er unik i verdssamanheng og gjev særleg kommunane, men også fylkeskommunane eit tydeleg ansvar i folkehelsearbeidet.

- Fylkesrådmannen legg til grunn at dei nasjonale måla for folkehelsearbeidet står fast framover, og at fornying av folkehelsearbeidet skal støtte opp om det pågåande arbeidet med å nå dei overordna måla. Fylkesrådmannen sine innspel til ny folkehelsemelding byggjer på saksgrunnlag, mål og strategiar i *Regional plan for folkehelse i Hordaland 2014-2025* vedteken einrøystes i Hordaland fylkesting i mars 2014. Viktige innsatsområder som ligg til grunn i denne planen er heilskapleg folkehelsearbeid og universell utforming, lokalsamfunn, nærmiljø og bustader, oppvekst og læring, arbeid og arbeidsplassen, samt aktivitet og deltaking. Det bør etablerast tydelege langsiktige verkemidlar for å sikre ein samanheng mellom dei nasjonale måla i folkehelsearbeidet og innsatsområder innanfor folkehelsepolitikken. Dette for å sikre at det lokale og det regionale nivået i folkehelsearbeidet oppfyller dei krav og forventingar som ligg i Folkehelselova. Den nye stortingsmeldinga bør byggje på det grunnlaget som er lagt gjennom skiftande regjeringar dei siste 15 åra. Det er også viktig at ein i fornyingsarbeidet vidareutviklar arbeidet i tråd med ny faglig kunnskap på området.
- Fylkesrådmannen ser det som positivt at Regjeringa, gjennom å arbeide fram ei ny folkehelsemelding, tek eit eigarskap for utvikling av folkehelseområdet. Fylkesrådmannen ser også at andre innsatsområder enn *psykisk helse i folkehelsearbeidet, aktive eldre og tilrettelegging for ein helsevenleg livsstil* bør løftast fram. Arbeidet med *barn og unge* bør prioriterast høgt, her byggjer vi helsekapital for framtida. Andre viktige innsatsområder sett frå Fylkesrådmannen er å *redusere sosiale helseskilnader, sikre gode rammer for det tverrsektorielle arbeidet både lokalt og regionalt, vidareutvikle nye strategiar for nye former for partnerskap, satse målretta på god nærmiljøutvikling og universell utforming, samt sikre innovasjon gjennom kunnskapsbygging*.

Fylkesrådmannen har følgjande innspel til folkehelsemeldinga.

Vidareutvikle folkehelsearbeidet:

- **Prioritere arbeidet med å redusere sosiale helseskilnader høgt:** Det er godt dokumentert i den nye norske kunnskapsrapporten frå 2014 «*Sosial ulikhet i helse*» at sosial ulikhet i helse framleis er ei stor utfordring i folkehelsearbeidet. Rapporten peikar mellom anna på at dei sosiale helseskilnadane er eit samfunnsproblem, er urettferdige og representerer eit tap for einskildpersonar, familiar og for samfunnet. Utfordringar knytt til sosial ulikskap vert også peika på i «*Folkehelse rapporten 2014*». Folkehelsepolitikken på dette området bør byggje på anbefalingane frå den ferske norske kunnskapsrapporten. Det må leggast vekt på: samarbeid på tvers av samfunnssektorar, moglegheitene til å treffe gode individuelle val og legge til rette samfunnet for sunne val, faktorar som fremjar god psykisk helse og trivsel, tidleg innsats, samt samarbeid med frivillig sektor.

- **Sikre gode rammer for utvikling av tverrsektorielt arbeid og partnerskap for folkehelse:** Gode folkehelseiltak fordrar oftast godt tverrsektorielt samarbeid. Gjennom utvikling av heilskapelege arbeidsformer og tverrsektorielt samarbeid, kan ein politikk som kombinerer tiltak på mange område sikrast. Sidan den nye lova kom i 2012 har merksemda knytt til verdien av utstrakt samarbeid auka. NIBR peiker i sin evalueringsrapport på at å arbeide inn det breie folkehelseperspektivet krev omstilling. Folkehelsearbeid i tråd med folkehelselova er offentleg innovasjon. Tiltak i den nye meldinga må støtte opp om at «prinsippet om helse i alt vi gjer» må «automatiserast» inn i alle samfunnssektorar både på statleg, regionalt og lokalt nivå. På sikt vil slike satsingar gjere meir effektiv bruk av offentlege ressursar.

Sidan strategien om partnerskap for folkehelse som grunnlag for samarbeid og erfaringsutvikling, blei lansert med Bondevik 2 regjeringa for over ti år sidan, er modellen anbefalt som arbeidsform i Folkehelselova. Det bør arbeidast for å vidareutvikle gode modellar for folkehelsepartnerskap med breidde i deltakande aktørar for å sikre sterkare samhandling og innovasjon.

- **Samhandling på regionalt nivå:** Fylkeskommunen skal etter folkehelselova bidra til innovasjon i rolla som regional utviklingsaktør, samt støtte kommunane i deira folkehelsearbeid. Eit regionalt nivå kan bidra til tydelegare satsingar knytt til prioritering av innsatsområder, samt i endå sterkare grad bidra til nye koplingar innan ulike samfunnsområder. Meir offentleg innovasjon gjennom ny utvikling av breiare partnerskap for folkehelse med meir samstyring (governance) kan vere eit slikt verkemiddel. Kommunane bør få ein større rolle i dette arbeidet enn det som gjerne har vore praksis hittil. Eit anna regionalt verkemiddel er å koordinere innsats frå ulike aktørar som i dag har ei rolle i arbeidet med å understøtte kommunane. Det vil vere meir tidseffektivt og meir strukturert å nytte ulike samhandlingsarenaer som er etablerte (som regionale plannettverk) og vidare utvikle desse. Regionale satsingar i folkehelsearbeidet vil fremje nærleik og eigarskap lokalt. Fylkesrådmannen ser det som viktig at nasjonalt utvikling- og pådrivararbeid har som mål å både bygge og nytte kompetanse lokalt og regionalt.
- **Vektlegge innsats innan både helsefremjande og førebyggjande arbeid:** Dei innsatsområda som er valde som hovudinnsatsområder for den nye folkehelsepolitikken (psykisk helse i folkehelsearbeidet, aktive eldre og helse venlege val) er alle viktige områder i folkehelsearbeidet. Men Folkehelselova legg opp til ein brei tilnærming til folkehelsearbeid, der intensjonen både er at folkehelseaktørane skal ivareta det førebyggjande og det helsefremjande perspektivet. Ei sterk vektlegging av det førebyggjande folkehelsearbeidet og på få innsatsområder, kan føre til ei dreining av folkehelsearbeidet inn mot ei meir sjukdomsorientert retning og dermed bidra til ei mindre berekraftig samfunnsutvikling. Folkehelselova stiller i dag store krav til oversikt og tiltaksutvikling både for kommunar og fylkeskommunar på folkehelseområdet. Særleg vil meir kunnskap om kva ressursfaktorane har å seie for helse vere ein særleg verdi i utvikling av det framtidige folkehelsearbeidet.
- **Kunnskapsbygging og kunnskapsspreiing:** Det er framleis ein stor trong for kunnskapsbygging og kunnskapsspreiing både lokalt og regionalt knytt til folkehelsefeltet. Eit godt verkemiddel her kan vere regional koordinering av kunnskap gjennom ulike nettverk som partnerskap og mot kompetanseinstitusjonar. Stimulering til og gjennomføring av opplæring på politisk-, administrativt- og saksbehandlar nivå er viktig. Det same gjeld for befolkninga. Innsats knytt til meir helsevenlege val må sjåast i samheng med alltid gjeldande kunnskap om årsaksamanhengar og påverknadsfaktorar. På andre områder som arbeidet med å fremje til dømes god psykisk helse og trivsel, har vi mindre sikker

kunnskap og meir uklare samanhengar. Dette inneber at den nye meldinga også må peike på områder som treng forskning og evaluering.

Barn og unge

- *Innsats retta mot barn og unge må prioriterast:* Fylkesrådmannen meiner at satsing på barn og unge må vere ei prioritert oppgåve i den nye folkehelsemeldinga og bør løftast fram som eit eige punkt. Stadig meir forskning peikar på at ein heilskapleg og langsiktig satsing på folkehelse må starte svært tidleg med tyngdepunkt mot barn, unge og foreldre/familien. Regjeringa peiker på at ein ønskjer at barn og unge som veks opp skal få meir likeverdige tiltak. Ei svært viktig oppgåve for kommunane er utvikling av gode levekår for barn og unge, samt sikre at barn og ungdom kjem seg gjennom utdanningsløpet. Barnehage og skule er viktige verktøy for å påverke trivsel, meistring, framtidig god psykisk helse, men også bidra til å legge eit godt grunnlag for gode helsevaner. Ei ny folkehelsemelding bør særleg løfte fram barnehagen og skulen som helsefremjande arenaer.

Psykisk helse og gode nærmiljø

- *Psykisk helse i folkehelsearbeidet:* Fylkesrådmannen meiner at i utvikling av kunnskapsområdet psykisk helse i folkehelsearbeidet er det viktig å løfte fram ulike samfunnssektorar sin funksjon som påverknadsfaktorar/ressursfaktorar for helse. Systematisk arbeid inn mot samfunnsarenaer som når mange - som barnehagar, skular, arbeidsplassar og lokalmiljø - har stort potensiale når det gjeld til dømes å førebyggje ulike psykiske helseproblem. Dei same arenaene er viktige for å fremje positive helseressursar for å byggje god psykisk og fysisk helse.

Vi treng meir merksemd på verdien av aktivitet og arbeid som ressurs for god psykisk helse. Like viktig som å auke tilknytning til arbeidslivet for dei eldste arbeidstakerane for å fremje fleire aktive år, er auka innsats retta mot unge og andre grupper som står utanfor arbeidslivet. Det er særleg urovekkande at så mange unge står utanfor arbeidslivet. Ei sterkare satsing knytt til arbeid og arbeidsplassen krev tettare samhandling mellom ulike departement, samt at arbeidstakar og arbeidsgjevar organisasjonar må trekkjast tettare inn i folkehelsearbeidet.

- *Satse på gode nærmiljø og universell utforming i folkehelsearbeidet:* Norge har slutta seg til Health 2020 som mellom anna vektlegg at både sivilsamfunn og enkelt personar må setjast i stand til å ta ansvar for eige liv og bidra i eige lokal samfunn. Auka innsats for mest mogeleg universell tilrettelegging av samfunnet enten det handlar om fysisk miljø inne og ute, sosiale møtestadar eller kommunikasjon, kan bidra til eit samfunn med auka meistring, medverknad og tilhøyrslø. Vidare kan dette fremje deltaking og inkludering for innbyggjarane på tvers av alder, kjønn, geografisk og sosial bakgrunn.

Å legge til rette samfunnet for å meir trivsel, aktivitet og deltaking er gode tiltak for folkehelsa. Dette særleg sett i lys av at vi står føre ein rask befolkningsvekst særleg i bysentra og i tettbygde strøk. Stadutvikling i framtida må gje rom for å utvikle gode og helsefremjande nærmiljø. Nærmiljøet er ein svært viktig gjennomføringsarena i folkehelsearbeidet. Utforming av nærmiljøet kan bidra til både ressursar for å bygge god helse for alle befolkningsgrupper og fremje mellom anna bevegelse og aktiv transport. I nærmiljøet kan det leggjast til rette slik at befolkninga i alle aldersgrupper kan ta gode helsevenlege val. Utvikling av helsefremjande nærmiljø er eit godt verkemiddel for å auke tverrsektorielt arbeid.